

การศึกษาวงปีพาทย์คณะยอदनียม พนมมือหวาน

อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

A Study On PeePart Of Yod Niyom Panom Muewarn

Band At Tapha-Hin District Phichit Province

¹ ชนาพร แสงงาม
Chanaporn Sangnam

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชามานุษยวิทยาคิวติยา คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การศึกษาวงปีพาทย์คณะยอดนิยมน พนมมือหวาน อำเภอดะพานหิน จังหวัด พิจิตร เป็นการศึกษา ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และรวบรวมบทเพลงต่างๆ ของวง วิธีการวิจัย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของวงปีพาทย์ สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับวงปีพาทย์ ผลการศึกษาพบว่าวงปีพาทย์คณะยอดนิยมน พนมมือหวานเป็นวงปีพาทย์ที่มีชื่อเสียงในอำเภอดะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้ก่อตั้งขึ้นโดยนายพรหม หวังผลกลาง เมื่อปีพ.ศ. 2527 ที่ บ้านเลขที่ 54/2 ตำบล ดะพานหิน อำเภอดะพานหิน จังหวัดพิจิตร เริ่มต้นจากมีเครื่องดนตรีเพียง 3 ชิ้น และสามารถแสดงงานต่างๆจนมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในอำเภอดะพานหิน จังหวัด พิจิตร จนสามารถซื้อเครื่องดนตรีได้ครบเครื่องคู่ และซื้อเครื่องมอญเป็นวงแรกใน อำเภอดะพานหิน จนสามารถยังสร้างชื่อเสียงให้แก่วง โดยเป็นวงแรกที่ใช้ปีพาทย์ มอญบรรเลงประกอบการแสดงลิเก สืบทอดวงดนตรีต่อโดยนายปริญญญา หวังผล กลาง ภายในคณะประกอบด้วยนักดนตรีซึ่งเป็นสมาชิกภายในครอบครัวเป็นหลัก คณะยอดนิยมน พนมมือหวานได้ต่อเพลงจากอาจารย์สำริด น้อยภู่งมีชื่อเสียงและเป็นที่ รู้จักในแถบนั้น ปัจจุบันคณะยอดนิยมน พนมมือหวานสามารถรับงานดนตรีเกือบทุก ประเภท เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาค งานศพ งานบรรเลงประกอบการแสดงลิเก เป็นต้น ซึ่งคณะยอดนิยมน พนมมือหวานมีเครื่องดนตรีที่สามารถใช้งานได้อย่างครบ ถ้วนสมบูรณ์ทั้งเครื่องดนตรีไทย และเครื่องมอญ คณะยอดนิยมน พนมมือหวานเป็น วงดนตรีชาวบ้านซึ่งมีลักษณะการต่อเพลงแบบมุขปาฐะ คือต่อแบบท่องจำ ไม่มีการ บันทึกโน้ตเก็บไว้ ผู้วิจัยจึงศึกษารวบรวมโน้ตเพลงของคณะยอดนิยมน พนมมือหวาน โดยบันทึกเป็นโน้ตข่องวงใหญ่ และแบ่งประเภทเป็นงานที่ใช้เครื่องดนตรีไทยพร้อม โน้ตเพลงที่ใช้ในงานนั้นๆ ได้แก่ งานแต่งงาน ใช้วงปีพาทย์เครื่องห้า เพลงที่บรรเลง ในงานทั้งหมด 12 เพลงงานบวชนาค ใช้วงปีพาทย์เครื่องห้า เพลงที่บรรเลงในงาน มีทั้งหมด 11 เพลง และงานไหว้ครู (ประเภททรงเจ้า) ใช้วงปีพาทย์เครื่องคู่ เพลงที่ บรรเลงในงานมีทั้งหมด 6 เพลง ประเภทงานที่ใช้เครื่องดนตรีมอญ ได้แก่ งานศพ ใช้วงปีพาทย์มอญเครื่องคู่ เพลงที่บรรเลงในงานมีทั้งหมด 11 เพลง และงานบรรเลง

ประกอบการแสดงลิเก ใช้วงปี่พาทย์มอญ เพลงที่บรรเลงในงานมีทั้งหมด 11 เพลง การบรรเลงบทเพลงในแต่ละงานขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของงานนั้นๆ

คำสำคัญ: วงปี่พาทย์; วงปี่พาทย์มอญ; อำเภอเคอพานหิน จังหวัดพิจิตร

Abstract

Yod Ni Yom Panom MueWarn Band was founded by Mr. Braham WangPonKlang in 1984 at 54/2 Taphan Hin District Phichit Province Thailand he started form a musical instrument 3 pieces. Until he can bough a Morn musical instrument. altogether and be the first band in Taphan-hin district Build a reputation form use a Morn music instruments. Asembly the Li-Ke show. Inherited by Mr. Parinya WangPonKlang. The mainly of the band comsists the members of their family. They has Master Somrid NoiPoo been a teacher of Yod Ni Yom Panom MueWarn Band, At present they can receive a job all kind. Example wedding ceremony, an ordination , funeral, Li-Ke show etc. So Yod Ni Yom panom MueWarn Band can play the Thai musical instrument and Morn musical instrument completiy. Yod Ni Yom Panom MueWarn Band is the band of villagers. The learned form memory. they are not record notes. So the researcher collected notes of Yod Ni Yom Panom MueWarn Band by recording notes of a KhongWongYai and classify job. That is the Thai musical instrument jobs and the Morn musical instrument jobs. The Thai musical instrument jobs including a wedding ceremony use a PeePart 5 pieces total 12 music, an ordination ceremony usd a PeePart 5 pieces total 11 music, a sorcerer's dance for spirits use a PeePart 8 pieces total 6 music. The Morn musical instrument jobs including funeral have a PeePart Morn 8 piece total 11 music, the Li-Ke

show use PeePartMorn total 11 music. Regularly they use a music depend on a job.

Keywords: PeePart Band; PeePartMorn; Taphan Hin District Phichit Province

ความนำ

วงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีซึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี มีเสียงดัง มีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกัน อาทิ วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ วงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์มอญ เป็นต้น ใช้งานแตกต่างกันตามรูปแบบของวง และวงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การบรรเลงประกอบการแสดง หรือการบรรเลงประกอบงานต่างๆ ก็ใช้วงปี่พาทย์บรรเลงทั้งสิ้น วงปี่พาทย์จึงมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยเป็นอย่างดี (รสสุคนธ์ อินคง. 2546: 20)

ในภูมิภาคต่างๆ มีการกระจายตัวของวงปี่พาทย์ ไม่แต่เฉพาะภาคกลางรวมไปถึงภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคใต้ ถือได้ว่าวงปี่พาทย์เป็นดนตรีประจำชาติไทย ในแต่ละภูมิภาคลักษณะการบรรเลงของวงปี่พาทย์มีความแตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้จากวงปี่พาทย์ชาตรี ที่เป็นวงดนตรีประกอบการแสดงร่วมโนราห์ชาตรี มีรูปแบบวง เพลง และการบรรเลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว (มนตรี ตราโมท. 2529: 48) เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป วงปี่พาทย์ที่เป็นวงดนตรีที่อยู่คู่กับสังคมจึงต้องมีการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย เริ่มมีการปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีในวงให้เหมาะสมกับงานและผู้บรรเลง หรือเพลงที่ใช้ในการบรรเลงนั้นมีการปรับให้เหมาะสมกับงานและยุคสมัยที่เปลี่ยนไปมากขึ้น วงปี่พาทย์มีการกระจายตัวอยู่ทั่วไปตามภูมิภาคต่างๆ ทั้งยังมีอิทธิพลต่อคนในท้องถิ่นนั้นๆ จึงมีการประกอบเป็นอาชีพขึ้น เกิดวงปี่พาทย์ชาวบ้านขึ้น ใช้ประกอบเป็นอาชีพหลักเลี้ยงดูครอบครัวอีกด้วย รูปแบบของวงปี่พาทย์ชาวบ้านนั้นมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละวง อาจจะยึดถือตามแบบโบราณ หรือยึดตามความสะดวกและเหมาะสมของวงดนตรีตนเอง (กาญจนา คำเทศ. 2551 : 13)

วงปีพาทย์คณะยอดนิม พนมมือหวานถือเป็นวงปีพาทย์ชาวบ้านที่มีชื่อเสียงมากในอำเภอตะพานหิน มีการรับงานมากที่สุดคือ 30 วัน ต่อ 1 เดือน ซึ่งถือได้ว่าวงปีพาทย์ยอดนิม พนมมือหวาน เป็นที่นิยมมาก อีกทั้งมีการก่อตั้งมายาวนาน จากรุ่นพ่อซึ่งไม่มีความชอบทางด้านดนตรีแต่สามารถทำให้วงดนตรีมีชื่อเสียงขึ้นมาได้ ดังนั้นการศึกษาวงปีพาทย์คณะยอดนิม พนมมือหวานนี้สามารถสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของวงดนตรี และวัฒนธรรมต่างๆโดยรอบได้เป็นอย่างดี

จุดประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวงปีพาทย์คณะยอดนิม พนมมือหวาน
2. เพื่อศึกษารวบรวมบทเพลงของวงปีพาทย์คณะยอดนิม พนมมือหวาน

วิธีการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ได้จากข้อมูลจากเอกสาร จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก ใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิชาการ งานวิจัย ตำราหนังสือวิชาการ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเอกสาร จากเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปของจังหวัดพิจิตร และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวงปีพาทย์ จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
2. การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการสัมภาษณ์นายพรหม หวังผลกลาง ผู้ก่อตั้งวง นายปริญญา หวังผลกลาง หัวหน้าวง นายสำริด น้อยภู อาจารย์ผู้ต่อเพลง นายอนุพงษ์ บุญเลี้ยง นักดนตรีภายในวง เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของวง ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน การสืบทอด การบรรเลงดนตรี รูปแบบการจัดวง และ

บันทึกโน้ตเพลงที่ใช้สำหรับบรรเลงงานต่างๆ และนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียงตามที่ได้สัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวงปี่พาทย์คณะยอดนิมพนมมือหวาน

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์คณะยอดนิมพนมมือหวาน

การก่อตั้ง วงปี่พาทย์คณะยอดนิมพนมมือหวาน ก่อตั้งเป็นวงดนตรีได้ 30 ปี ตั้งแต่ปี 2527 โดยมีนายพรหม หวังผลกลางเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น โดยได้รับเครื่องดนตรีจากพ่อตาเพียง 3 ชิ้น คือระนาดเอก 1 ราง ตะโพน 1 ใบ และกลองทัด 1 ใบ นายพรหม จึงเรียนรู้ฝึกฝนทางด้านดนตรีเพื่อนำมาประกอบอาชีพ เมื่อมีความรู้พอสมควรแล้วจึงใช้เครื่องดนตรีที่ได้รับมาประกอบเป็นอาชีพ และเริ่มมีคนรู้จักมากขึ้น จนวงดนตรีเริ่มมีชื่อเสียง และรู้จักกันอย่างแพร่หลาย รูปแบบของวงในระยะเริ่มต้นจึงเป็นวงที่ไม่สมบูรณ์มากนัก นักดนตรีในวงให้เพื่อนที่เรียนด้วยกันมาช่วยบรรเลง จนเป็นที่รู้จักกันในนาม ปี่พาทย์ 3 เสือ

การพัฒนา เมื่ วงดนตรีที่นายพรหมก่อตั้งขึ้นนั้นเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการจ้างงานมากขึ้นนายพรหมจึงซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มเติมจากของเดิมให้ครบเป็นเครื่องคู่ และตัดสินใจซื้อเครื่องมอญเพื่อรับงานแสดงเพิ่ม และเป็นวงแรกของอำเภอตะพานหินที่ใช้วงปี่พาทย์มอญบรรเลงประกอบการแสดงลิเกอีกด้วย ในช่วงเวลานั้นคณะยอดนิมพนมมือหวานมีชื่อเสียงมากที่สุด เมื่อวงมีชื่อเสียงมีเครื่องดนตรีเพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้สนใจที่จะซื้อเครื่องมอญต่อจากนายพรหม นายพรหมเห็นว่าเป็นโอกาสดี ซึ่งช่วยประชาสัมพันธ์วงดนตรีได้อีกทางหนึ่ง จึงขายเครื่องมอญให้กับผู้ที่สนใจมาซื้อ และนำเงินที่ได้ซื้อเครื่องมอญใหม่ และมีผู้สนใจมาติดต่อซื้ออีก นายพรหมซื้อเครื่องมาและขายเครื่องมอญไปจำนวน 3 ชุด ทำให้วงเป็นที่นิยมและยังเป็นที่ชื่นชอบของชุมชนในแถบนั้นเป็นอย่างมาก (นายปริญญา หวังผลกลาง 20 พฤศจิกายน 2556)

การสืบทอดและการถ่ายทอด จากที่นายพรหม ได้สร้างและมีการพัฒนางดนตรีซึ่งเป็นที่ยุ้จักแล้ว จึงได้มอบวงดนตรีให้กับลูกชายคนโตคือนายปริญญา หวังผลกลาง ผู้ดูแลและรับหน้าที่เป็นหัวหน้าวงดนตรีแทน เมื่อนายปริญญาได้เข้ามาเป็นหัวหน้าวง ได้เรียนรู้ฝึกฝนการบรรเลงจากพ่อเสรี ซึ่งเป็นครูที่มีชื่อเสียงในแถบนั้น ต่อมามีคนแนะนำให้รู้จักกับอาจารย์สำริด น้อยภู่ (น้อย) นายปริญญาจึงได้ขอฝากตัวเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ทันที่ อาจารย์สำริด น้อยภู่เป็นอาจารย์ มีอาการพิการทางสายตา แต่มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีได้หลายชนิด และยังสามารบบรรเลงเพลงทางครูลหวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากลูกศิษย์ครูหลวงประดิษฐ์ ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อีกทอดหนึ่ง นายปริญญาจึงยกย่องและให้อาจารย์สำริด น้อยภู่ จึงเป็นผู้ต่อเพลงให้กับคณะยอดนิยม มาจนถึงปัจจุบัน (นายสำริด น้อยภู่ 19 พฤษภาคม 2556)

(ภาพที่ 1 นายพรหม หวังผลกลาง ผู้ก่อตั้งวง)

1.2 สภาพปัจจุบัน

วงดนตรี คณะยอดนิยม พนมมือหวาน มีวงดนตรีที่รับแสดงงานต่างๆ 2 ประเภทคือ

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘

วงปี่พาทย์ไทย เป็นวงเครื่องห้า และเครื่องคู่ รูปแบบของวงจะขึ้นอยู่กับงานและความต้องการของผู้จ้าง เช่น งานแต่งงาน จะใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า งานบวชนาค ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า งานแก้บน ประเพณีทรงเจ้า ใช้วงปี่พาทย์เครื่องคู่ เป็นต้น

วงปี่พาทย์มอญ งานศพใช้วงเครื่องคู่ งานแสดงประกอบลิเก ใช้วงเครื่องคู่ ไม่มีโหม่ง

เครื่องดนตรี สามารถแบ่งเป็นวงปี่พาทย์ไทย 1 ชุด ได้แก่ ผืนระนาดเอก 7 ผืน ระนาดทุ้ม 3 ผืน ข้องวงใหญ่ 1 วง ข้องวงเล็ก 1 วง ตะโพน 2 ใบ กลองแขก 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ฉาบ 1 คู่ กรับ 1 คู่

วงปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วย ข้องวงใหญ่ 3 โค้ง ข้องวงเล็ก 1 โค้ง ระนาดเอก 1 โค้ง ระนาดทุ้ม 1 โค้ง เปิงมาง 2 คอก ตะโพนมอญ 1 ใบ โหม่ง 1 ชุด

ภาพที่ 2 วงปี่พาทย์ไทย

ภาพที่ 3 วงปี่พาทย์มอญ

เพลงที่ใช้ในการบรรเลง คณะยอดนิม พนมมือหวาน เป็นวงดนตรีซึ่งไม่ได้รับการถ่ายทอดที่เป็นแบบแผน ดังนั้นเพลงที่ใช้ในการบรรเลงจะเน้นเพื่อใช้งานเป็นหลัก อาทิ เพลงหน้าพาทย์คือโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงสองชั้น นานาคสองชั้น ตับวิวาทพระสมุทร ลาวเสียงเทียนสองชั้น เพลงลูกทุ่งร่วมสมัยเช่น คุณลำไย คันทู นอกจากนี้ยังมีเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของวงดนตรีคือ เพลงสี่แคว อีกด้วย

นักดนตรี คณะยอตนิยม พนมมือหวาน แม้ว่าจะเป็นคณะที่ก่อตั้งมานาน มีการถ่ายทอดมาสู่รุ่นลูก จึงทำให้นักดนตรีส่วนมากเป็นคนรุ่นใหม่ มีนายปริญญา หวังผลการเป็นหัวหน้าวงในปัจจุบัน

พิธีกรรมความเชื่อ ทางคณะยอตนิยม พนมมือหวาน จะจัดงานไหว้ครูในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 9 เป็นประจำทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นการบูชาครูอาจารย์ที่ใช้ความรู้วิชา ในการประกอบอาชีพ

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง ทางคณะยอตนิยม พนมมือหวาน โดยหลักคือรับแสดงประกอบบลิเก นอกจากนั้นยังรับงานอื่นๆอีกเช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานศพ ซึ่งรับงานทุกประเภท

การบริหารจัดการภายในวง คณะยอตนิยม พนมมือหวานมีการบริหารจัดการดังนี้

- การรับงาน โดยมากจะได้รับการติดต่อทางโทรศัพท์หรือเดินทางมาติดต่อจ้างงานที่บ้าน การรับงานในแต่ละครั้งอัตราค่าแสดงจะแตกต่างกันไปตามงาน เช่น วงปี่พาทย์ไทยรับแสดงช่วงเช้าคือ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 12.00 น. โดยประมาณ อัตราค่าแสดงจะอยู่ที่ 3,500 บาท ถัรับ 2 เวลา คือช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 06.00 – 12.00 และช่วงเย็น ตั้งแต่เวลา 16.00 – 20.00 น.อัตราค่าแสดงจะอยู่ที่ 5,000 บาท วงปี่พาทย์มอญ อัตราค่าแสดงอาจจะสูงกว่าเล็กน้อย จะอยู่ที่ 4,000 – 6,000 บาท เวลาในการแสดงเหมือนกันคือ ช่วงเช้าและช่วงเย็น โดยอัตราค่าแสดงจะแตกต่างกันตามจำนวนเครื่องดนตรี และเวลาในการแสดง

- การนัดหมายเวลางาน จะนัดล่วงหน้าอย่างน้อย 1.30 – 2 ชั่วโมง เพื่อจัดเตรียมเครื่องดนตรีและขนย้ายเครื่องดนตรีขึ้นรถ ในกรณีที่รับงานแสดงประกอบการแสดงลิเก จะนำเครื่องดนตรีไว้บนรถของคณะลิเก ซึ่งการนัดหมายเวลาจะเปลี่ยนแปลง

- การแต่งกาย ทางคณะยอตนิยม จะเตรียมเสื้อคอปก 7 สี ไว้สำหรับนักดนตรีทุกคน ใส่ตามวันที่แสดง เช่น งานแสดงวันอาทิตย์จะใส่เสื้อสีแดง กรณีแสดงงานศพ จะมีเสื้อสีขาวหรือสีดำให้นักดนตรีใส่เป็นต้น (นายอนุพงศ์ บุญเลี้ยง 21 มีนาคม 2557)

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 4 การแต่งกายของนักดนตรี

- การดูแลรักษาเครื่องดนตรี เมื่อไม่มีการใช้งานประเภทผืนระนาด จะแขวนไว้ในห้องที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวกเพื่อป้องกันการชำรุด เครื่องดนตรีประเภทฆ้องจะวางไว้และใช้ผ้าคลุม เครื่องดนตรีประเภทกลองวางไว้และใช้ผ้าคลุม หากเกิดเสียหายเล็กน้อยจะซ่อมแซมเอง แต่หากมีการชำรุดเสียหายมากจะส่งไปซ่อมแซมที่ร้าน เช่น เครื่องดนตรีประเภทกลองจะส่งไปยังร้านพ่อสายหยุด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น

ภาพที่ 5 การดูแลรักษาเครื่องดนตรีเมื่อไม่ใช้งาน

ภาพที่ 6 การดูแลรักษาเครื่องดนตรีเมื่อนำไปใช้งาน

พาหนะในการเดินทาง ในการเดินทางไปแสดงงานต่างๆถ้าเป็นงานทั่วไปที่รับเองทางคณะ จะมีรถสำหรับขนเครื่องดนตรี ถ้าแสดงร่วมกับคณะลิเกจะมีรถของคณะลิเกมารับ

ภาพที่ 7 รถของคณะยอดนิยม พนมมือหวาน

ภาพที่ 8 รถของคณะลิเก รุ่งทิพย์ จันทรา

2. เพื่อศึกษารวบรวมบทเพลงของคณะยอदनินม พนมมือหวาน

2.1 วงปี่พาทย์ไทย

- งานแต่งงาน ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า เพลงที่ใช้บรรเลง มีดังนี้
บทเพลงสำหรับเปิดวงใช้เพลงโหมโรง เช่น โหมโรงไอยเรศ หรือโหมโรงเช้า เป็นต้น

บทเพลงสำหรับพิธีการใช้เพลงหน้าพาทย์ เพลงสาธุการ

บทเพลงทั่วไปใช้เพลงอัตราจังหวะสองชั้น เช่น ดับวิวาทพระสมุทร ลาวเสียงเทียน เป็นต้น

- งานบวชนาค ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า เพลงที่ใช้บรรเลง มีดังนี้
บทเพลงสำหรับเปิดวงใช้เพลงโหมโรง เพลงโหมโรงเย็น
บทเพลงทั่วไปใช้บทเพลงอัตราจังหวะสองชั้น เพลงลาวเสียงเทียน
บทเพลงสำหรับพิธีการใช้เพลงหน้าพาทย์ ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบพิธีว่าจะเรียกเพลงอะไร เช่น เพลงลงสรง เพลงเขมรปากท่อ เป็นต้น

- งานไหว้ครู ประเพณีทรงเจ้า ใช้วงปี่พาทย์เครื่องคู่ เพลงที่ใช้บรรเลง มีดังนี้

บทเพลงสำหรับพิธีการใช้เพลงหน้าพาทย์ สำหรับประกอบพิธี เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นมงคลแก่งาน เช่น เพลงโหมโรงเช้า เพลงเสมอ เป็นต้น

บทเพลงเพลงภาษาต่างๆ สำหรับประกอบพิธีการร้ายรำ ในการเรียกเจ้าให้มาเข้าทรง ในการประกอบพิธี เช่น เพลง จินใจย่อ มอญจิกก็ เป็นต้น

2.2 วงปี่พาทย์มอญ

- งานศพ ใช้วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ เพลงที่ใช้บรรเลง มีดังนี้
บทเพลงเพลงนางหงส์และเพลงมอญ ประโคมตามแบบของงานศพ
บทเพลงทั่วไปใช้บทเพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำหรับบรรเลงภายในงาน
- งานแสดงประกอบลิเก ปี่พาทย์มอญตามจำนวนนักดนตรี เพลงที่ใช้บรรเลง มีดังนี้

บทเพลงสำหรับเปิดวงใช้เพลงใหม่โรง เพื่อประกาศให้ผู้ชมได้ทราบว่ามีการแสดง และแสดงเอกลักษณ์และความสามารถของผู้บรรเลง ในการบรรเลงใหม่โรงของคณะยอดนิยม จะต่อด้วยใหม่โรงสี่แควด้วยเสมอ เนื่องจากถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของวงดนตรีซึ่งเป็นวงดนตรีคณะเดียวในจังหวัดพิจิตรที่สามารถบรรเลงเพลงนี้ได้ บทเพลงเพลงหน้าพาทย์ สำหรับประกอบกริยาอาการ ของนักแสดงลิเก เช่นเพลงเสมอ เป็นต้น

บทเพลงลูกทุ่ง สำหรับสร้างความสนุกสนานในการแสดงมากยิ่งขึ้น

ลาวเสียงเทียน สองชั้น

ท่อน 1

-	-	-	-	-	-	-	-	ล	ล	-	ด	-	ช	-	-	-	ฟ	-	ม	-	-	-	ร	-	ช	-	ช	-	ช	
-	-	-	-	-	-	-	-	ล	-	-	-	ด	-	ช	-	-	-	ด	-	ฟ	-	-	-	ล	-	ช	-	-	-	ช

-	-	-	-	-	-	-	-	ล	-	ล	ล	-	ด	-	ช	-	-	-	ฟ	-	ม	-	-	-	ร	-	-	-	ช	-	ช
-	-	-	-	-	-	-	-	ล	-	-	-	-	ด	-	ช	-	-	-	ด	-	ฟ	-	-	-	ล	-	ช	-	-	-	ช

-	-	-	ม	-	ร	-	ช	-	-	-	ว	มี	ว	ด	ล	-	-	ด	ล	-	-	ช	ล	-	ด	-	ม	-	ว	-	ด	
-	-	-	ฟ	-	ล	-	ช	-	-	-	ร	-	ม	ร	ด	ล	-	-	-	-	ช	ม	-	-	ด	-	ร	ม	-	ร	-	ด

-	-	มี	ว	-	ด	-	มี	-	-	-	ว	-	ด	-	ล	-	-	ด	ล	-	-	ช	ล	-	ด	-	มี	-	ว	-	ด
-	ช	ม	ร	-	ด	-	ม	-	-	-	ร	-	ด	-	ม	-	-	-	-	ช	ม	-	-	ด	-	ร	ม	-	ร	-	ด

กลับต้น

ท่อน 2

- - - นำ	- - - -	ช ล - -	ช ม ช	- - -	นำ - - -	ช ล - -	- - ม ร
- - - -	- - - -	- - ช ม	ร ด	- - - -	- - - -	- - ช ม	ร ด - ล

-	-	-	นำ	-	-	-	-	ช	ล	-	-	ช	-	ม	ช	-	-	-	นำ	-	-	-	ช	ล	-	-	-	ม	ร			
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ช	ม	-	ร	-	ด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ช	ม	ร	ด	-	ล

-	-	มี	ว	-	ด	-	มี	-	-	-	ว	-	ด	-	ล	-	-	ด	ล	-	-	ช	ล	-	ด	-	มี	-	ว	-	ด
-	ช	ม	ร	-	ด	-	ม	-	-	-	ร	-	ด	-	ม	-	-	-	-	ช	ม	ฟ	-	ด	-	ร	ม	-	ร	-	ด

-	-	มี	ว	-	ด	-	มี	-	-	-	ว	-	ด	-	ล	-	-	ด	ล	-	-	ช	ล	-	ด	-	มี	-	ว	-	ด
-	ช	ม	ร	-	ด	-	ม	-	-	-	ร	-	ด	-	ม	-	-	-	-	ช	ม	ฟ	-	ด	-	ร	ม	-	ร	-	ด

กลับต้น

ตัวอย่างเพลงทางเพลงที่ คณะยอดนิยม พนมมือหวานใช้บรรเลง

อภิปรายผล

วงปี่พาทย์คณะยอดนิมม พนมมือหวาน เป็นวงปี่พาทย์ชาวบ้านซึ่งก่อตั้งมายาวนาน มีชื่อเสียงในหลายจังหวัดทางภาคเหนือตอนล่าง มีลักษณะเป็นสถาบันครอบครัวทำหน้าที่สืบทอด ซึ่งในปัจจุบันเป็นนักดนตรีรุ่นลูก และมีการต่อเพลงในรูปแบบ मुखปาดูระ หรือแบบท่องจำเพียงอย่างเดียว ไม่มีการบันทึกโน้ต เหตุผลที่ทำให้วงปี่พาทย์คณะยอดนิมมมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ คือการบรรเลง มีทางเพลง ซึ่งเป็นทางเพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ถ่ายทอดโดยอาจารย์ผู้ฝึกทางสายตา (อังคณา ใจเหิม 2538: 94) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านต้องอาศัยการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและละเอียดที่สุด และควรสนใจข้อมูลทางวัฒนธรรมทุกด้าน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพหมู่บ้าน การเมือง ความเชื่อ การศึกษา ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ช่วยในการวิเคราะห์ดนตรี หรือข้อมูลต่างๆ ได้ดี

จากการศึกษาวงดนตรีคณะยอดนิมม พนมมือหวานในปัจจุบันนี้นับได้ว่าเป็นวงดนตรีที่มีความเข้มแข็ง นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางด้านการแสดงแล้ว ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนในต่างจังหวัด ซึ่งบอกได้ว่าวัฒนธรรมทางต่างจังหวัดยังมีความเข้มแข็งทางด้านดนตรีอยู่มาก ผู้คนยังเห็นถึงความสำคัญของวงปี่พาทย์ หรือวงดนตรีซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรมงานต่างๆ และยังเป็นตัวอย่างลักษณะการสืบทอด การถ่ายทอดรูปแบบของวงดนตรีชาวบ้านได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาวงดนตรีปี่พาทย์วงอื่นๆ ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
2. ศึกษาการสืบทอดทางเพลงของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ว่ามีการแพร่กระจายมาสู่จังหวัดพิจิตรได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คำเทศ. (2551). **การศึกษาดนตรีประกอบละครแก้บนกรณีศึกษา: คณะบุญชูลูกสร้อยทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนตรี ตราโมท. (2529). **ดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- รสสุคนธ์ อินคง. (2546). **การสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดอ่างทอง**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- อังคณา ใจเหิม. (2538). **การวิเคราะห์ดนตรีพื้นเมืองเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สัมภาษณ์

- ปริญญา หวังผลกลาง. (2556, 20 พฤศจิกายน 2556). **สัมภาษณ์โดย** ชนาพร แสงงาม ที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
- สำริด น้อยภู. (2557, 19 พฤศจิกายน 2556). **สัมภาษณ์โดย** ชนาพร แสงงาม ที่อำเภอตะพานหินจังหวัดพิจิตร
- อนุพงศ์ บุญเลี้ยง. (2557, 21 มีนาคม 2557). **สัมภาษณ์โดย** ชนาพร แสงงาม ที่อำเภอตะพานหินจังหวัดพิจิตร